

İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ YÖNETİM SİSTEMLERİ

Mustafa KURT

Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Müh. Mim. Fakültesi Endüstri Müh. Bölümü

Kürşat ÖZDEMİR

End. Yük. Müh., Gazi Ün. Fen Bil. Enst. Kazaların Çev. ve Tek. Araş.

ABD. Doktora Öğrencisi

Özet

Son yıllarda teknolojik gelişmeler ve üretim metotlarındaki hızlı ilerleme işyerlerinde verimin ve kalitenin gelişmesine imkan tanırken aynı zamanda bu ilerleme çalışanların yeni risk ve tehlikelere maruz kalması gibi sorunlara neden olmuştur. Bu sorunlar; işletmelerin çalışmasını tehlikeye atması, iş verimini etkilemesi, artan bilinçlenme ve toplumsal baskı neticesinde sağlık ve güvenlik ile ilgili tedbirlerin alınmasını gündeme getirmiştir. Sistem yaklaşımı çerçevesinde, kalite ve çevre yönetim sistemlerinde olan gelişmelere paralel olarak BS 8800, OHSAS 18001 ve ILO-OSH gibi İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği (İSİG) Yönetim Sistemleri geliştirilmiştir. Bu makalede OHSAS 18001'in şartları özetlenmiş, BS 8800 ve ILO-OSH'nin temel özellikleri vurgulanarak, bu sistemlerin karşılaştırmalı bazı tablolar ile benzer ve farklı yönleri üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği (İSİG), İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemi, OHSAS 18001, BS 8800, ILO-OSH.

Giriş

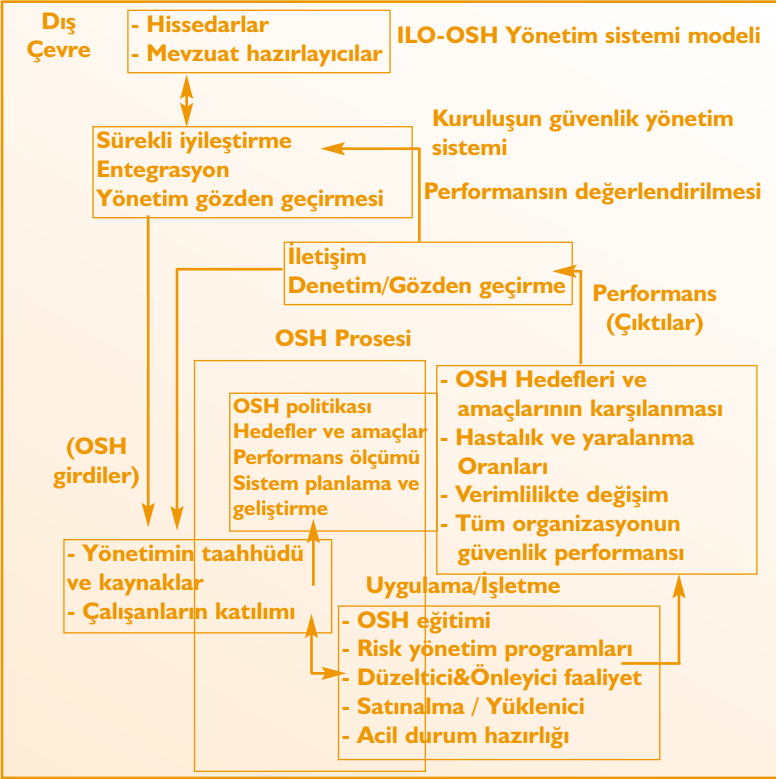
İşletmelerce kalite ve verimliliğin nasıl artırılacağı sürekli üzerinde durulan bir konu olmuş ve olmaya da devam etmektedir. İşletmelerdeki iş

güvenliği, çalışanların performansına ve maliyetlerdeki düşümlere etkisi olması sebebiyle önemlidir. İşletmelerdeki iş kazalarının verimliliği ve kârlılığı etkilemesi istenmeyen bu tür olaylara karşı önlemler alınması gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu önlemlerden en etkili olan ise sistem yaklaşımı çerçevesinde; öncelikle başlangıç durum gözden geçirilmesi yapılarak sağlık ve güvenlik alanında işletmelerin eksikliklerinin tespit edildiği, yapılan iş, faaliyet, süreç ve tesis ile ilgili çalışanları etkileyebilecek risklerin tespit edildiği, bu riskleri yok etmek, azaltmak veya ikame olabilenle değiştirmek için mühendislik çözümleri oluşturularak risk değerlendirmesi yapıldığı, yasal yönetmelik, mevzuat ve kanunlara uygun programların oluşturulduğu, bütün çalışmaların kalite yönetim sistematigi altında dokümanite edildiği ve ilgili taraflara duyurulduğu, bu çalışmaların periyodik olarak izlenip denetlendiği ve sürekli iyileştirmeye açık İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği (İSİG) Yönetim Sistemleri uygulanmaktadır.

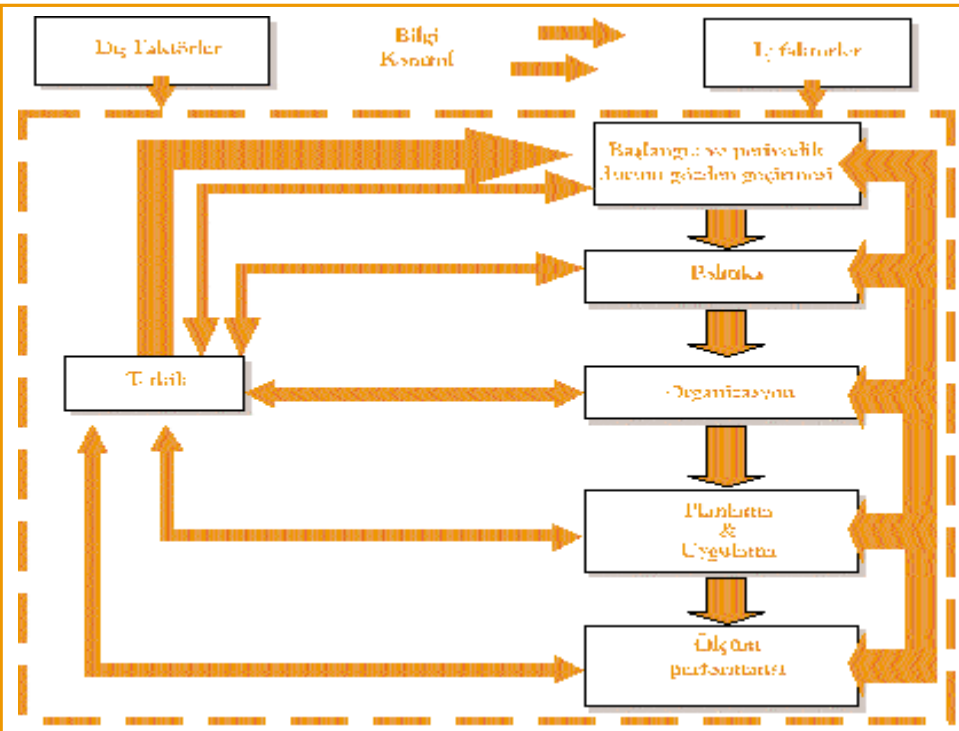
Kalite Yönetim Sistemi (ISO 9000) ve Çevre Yönetim Sistemi (ISO 14000) gibi ISO tarafından yayınlanmış başarılı yönetim sistemleri yaklaşımı neticesinde aynı yaklaşımın İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği (İSİG) alanında da uygulanabileceği gündeme gelmiştir. Bu konuda 1996 yılında BS 8800

Şekil-2: ILO-OSH Yönetim sistemi ana elemanları (IOHA Report to ILO on an International OHSMS, 1998)

Şekil -1: HS (G) 65 başarılı sağlık ve güvenlik yönetimi yaklaşımı

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemi Rehberi yayınlanmıştır ve aynı yıl ISO tarafından İSİG Yönetim Sistemi çalışmaları başlatılmış fakat netice alınmamıştır. 1998 yılında ILO aynı çalışmalara devam ederek 2001 yılında ILO-OSH İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemi Rehberi'ni yayınlamıştır. 1999 yılında ise bir çok belgelendirme kuruluşu ve standardizasyon kuruluşu tarafından BS 8800 temel alınarak OHSAS 18001 İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemi Şartları yayınlanmıştır. OHSAS 18002 Rehber Dökümanı da mevcuttur. Bu makalede İSİG alanında oluşturulan bu Standard ve Rehber Dökümanlar'dan BS 8800, OHSAS 18001 ve ILO-OSH üzerinde durulacaktır.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemleri

BS 8800:1996, bir rehber standarttır ve BSI Sağlık, Güvenlik ve Çevre Kurulu'nun yönetimi altında HS/1 Teknik Komitesi tarafından yazılmıştır. Standardizasyon kurulunun onayı ile yayınlanarak 1996 yılında yürürlüğe girmiştir. Herhangi bir organizasyonun sağlık ve güvenlik performansını iyileştirmek amacıyla uygulanabi-

lir. Zorunlu bir belgelendirme değildir. Standart iki yaklaşımla ifade edilmektedir. İlki British HSE Rehberi'ne [HS(G) 65, Başarılı Sağlık ve Güvenlik Yönetimi], ikincisi ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi yapısına dayanmaktadır. Standart ayrıca 6 ek içerir. Bunlar, pratik örnekler, çeşitli prosedürler (risk yönetimi, denetim vb.) ve bunların uygulanmasını içerir (1).

Bir rehber olarak hizmet eden BS 8800, organizasyonların stratejilerinin ve hedeflerinin etkili uygulanması için İSİG yönetim sistemlerinin kurulmasına yardımcı olmaktadır. Bu sistemin HSG(65) Yaklaşımı Şekil-1 de gösterilmiştir.

ILO-OSH: İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemi Rehberi, 2001 yılında, uluslararası uzman bir grup tarafından hazırlanmıştır. Bu rehberin amacı İSİG yönetim sistemleri için uluslararası bir çerçeve oluşturmaktır. Rehber, ILO'nun üye ülkelerinin hükümetlerine kendi ulusal çerçeve programlarını oluşturma çağrısında bulunmaktadır. Bu rehber belgelendirme amaçlı oluşturulmamıştır. Rehberin ana elemanları Şekil-2 de belirtilmiştir (2,3).

OHSAS 18001 İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemi Şartları, çalışanların sağlık ve güvenliğinin korunmasına yönelik olarak yönetim sistemi anlayışı içinde 1999 yılında oluşturulmuş bir standart olup, bu sistemin üçüncü taraflarca belgelendirilmesine esas teşkil etmektedir. OHSAS 18001'in amacı, güvenli ve sağlıklı bir çalışma ortamının yönetilmesidir. Yüksek maliyetler, yasalar, toplumsal baskı, felaketlerin herkese yansması ve yükselen bilinçlenme İSİG yönetim sistemini gerekli kılmaktadır.

Kalite ve Çevre Yönetim Sistemleri'ne çok benzer olarak hazırlanmış ve BS 8800 ve HSG 65 gibi Rehber Dökümanlar ile uyumludur. OHSAS 18001 kuruluşların risklerinin minimuma indirilmesi, çalışanların bilinçlendirilmesi, eğitimleri ve yasal konuların sistematik takibinde önemli bir araç olarak diğer sistemlerden bağımsız kurulabilirdiği gibi entegre olarak da kurulabilir.

OHSAS 18001 Standardı'nın temelini "BS 8800:1996", "BVQI SafetyCert", "SGS & ISMOL ISA 2000:1997", "DNV (OHSMS):1997", "NSAI SR 320", "Technical Report NPR 5001: 1997", "LRQA SMS 8800", "UNE 81900", "AS/NZ 4801" oluşturmaktadır (4).

Günümüzde işletmelerin OHSAS 18001 Standardı'na göre kendi işçi sağlığı ve iş güvenliği yönetim sistemlerini üçüncü taraf belgelendirme kuruluşları tarafından denetlenerek belgelendirilmesine olan ilgi artmaya başlamıştır. Aşağıda bu sistemin şartlarının özetine yer verilmiştir.

OHSAS 18001:1999-İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemi Şartları

Kapsam

OHSAS 18001 İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemi, müşterilerin yönetim sistemlerinin değerlendirilebilmesi ve onaylanabilmesi için acil

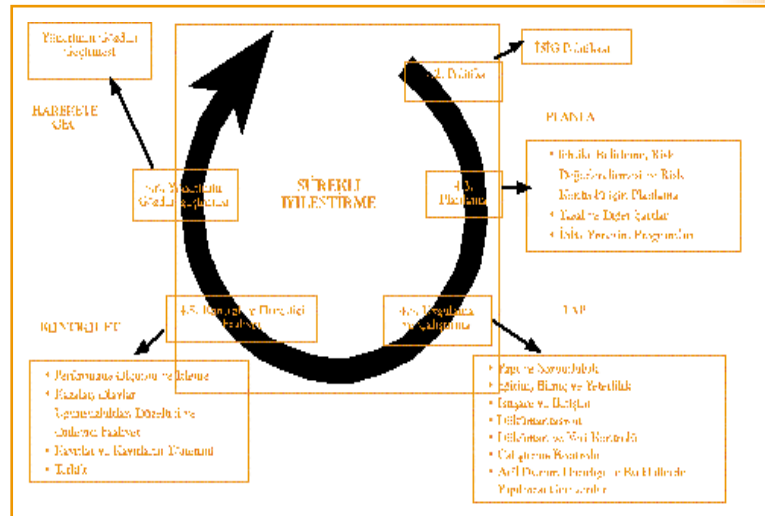
olarak onaylanabilir bir İSİG Yönetim Sistemi Standardı istemelerine karşılık ve bu uygulamaya esas alınabilmesi için hazırlanmıştır. İSİG Yönetim Sistemi organizasyonun kendi İSİG riskini kontrol etmeyi ve performansını artırmaya olanak sağlayan İSİG Yönetim Sistemi'nin gerekliliklerini belirtmektedir. Herhangi bir şekilde özel bir İSİG performans kriteri veya herhangi bir yönetim sistemi dizaynı sunmamaktadır.

Bu standard, aşağıda belirtilmiş maddeleri yapma arzusunda olan her kuruluşa uygulanabilir;

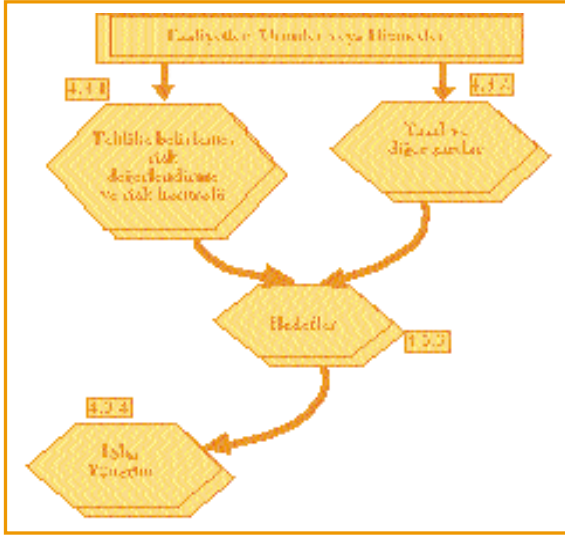
- Kuruluşun faaliyetleri ile ilgili olarak, İSİG risklerine maruz kalabilecek çalışanlar ve diğer taraflar için riskleri yok etmek veya en aza indirmek üzere bir İSİG Yönetim Sistemi'ni kurmak,
- Bir İSİG Yönetim Sistemi'ni uygulamak, sürdürmek ve sürekli geliştirmek,
- Bu uyumu başkalarına göstermek,
- Kendi politikasına uymayı diğer gruplara gösteren organizasyonlar oluşturmak,
- Kuruluşun İSİG Yönetim Sistemi'nin bir dış kuruluş tarafından belgelendirilmesini sağlamak,
- Bu standardın şartları ile uyumun sağlandığının tayini ve bu durumu beyan etmek.

Bu standardın bütün şartları herhangi bir İSİG Yönetimi'ne dahil edilmesi amaçlanmıştır. Uygulamanın kapsamı kuruluşun İSİG politikası, faaliyetlerin yapısı ile çalışmaların riskleri ve karmaşıklığı gibi faktörlere bağlı olacaktır. Bu standard ile ürün veya hizmet güvenliğinden ziyade iş sağlığı ve güvenliğinin ele alınması amaçlanmıştır (5).

Şekil-3: OHSAS 18001 yönetim sistemleri elemanları

Şekil-4: Planlama

Şekil-3'te bu standardın şartlarının Deming Döngüsü (Planla-Yap-Kontrol et - Harekete geç) ile gösterimi görülmektedir.

İSİG Politikası

Kuruluşun üst yönetimi tarafından onaylanmış, tüm sağlık ve güvenlik hedeflerini, sağlık ve güvenlik performansını geliştirme taahhüdünü açıkça ortaya koyan bir işçi sağlığı ve iş güvenliği politikası olmalıdır. Politika, yürürlükteki yasalara ve diğer düzenlemelere uygun ve güncel olmalıdır. Politika, kuruluşun İSİG risklerinin büyüklüğüne ve kuruluşun yapısına uygun olmalı, periyodik olarak gözden geçirilmeli ve çalışanlara, tüm taraflara ve ilgililere duyurulmalıdır.

Tehlike belirleme, risk değerlendirmesi ve risk kontrolü için planlama kuruluş, devam eden tehlikelerin tanımlanması, risklerin değerlendirilmesi ve gerekli kontrol önlemlerinin alınması için prosedürler oluşturmalı ve bunları sürdürmelidir. Kuruluşun, tehlike tanımlanması ve risk değerlendirmesi için bir metodolojisi olmalıdır. OHSAS 18001' de risk ve risk değerlendirmesi şöyle tanımlanmaktadır. Risk: Tehlikeli bir olayın meydana gelme olasılığı ile sonuçlarının bileşkesidir. Risk değerlendirme (risk assessment): Riskin büyüklüğünü tahmin etmek ve riske tahammül edilip edilemeyeceğine karar vermek için kullanılan sürecin tamamıdır.

Yasal ve Diğer Şartlar

Kuruluş, uygulanabilir olan yasal ve diğer İSİG şartlarını belirlemek, bunları karşılamak için bir

yöntem ve prosedür oluşturmalı, bunu sürdürmeli ve güncellemelidir. Çalışanlarına ve ilgili taraflara da yasal şartlar ile ilgili bilgileri iletmelidir.

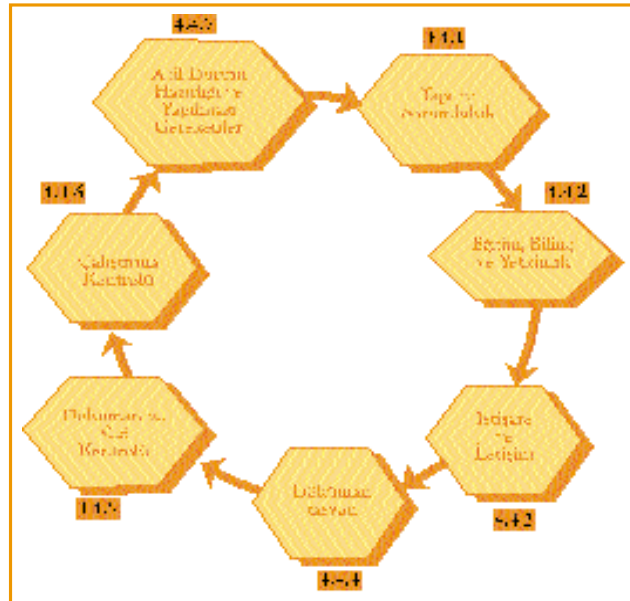
Hedefler

Kuruluş, kuruluş içerisindeki her bir ilgili fonksiyon ve seviyede dokümanite edilmiş İSİG hedeflerini oluşturmalı ve sürdürmelidir. Kuruluş, hedeflerini oluştururken ve gözden geçirirken yasal ve diğer şartları, İSİG tehlikelerini, risklerini, teknolojik seçeneklerini, finansal çalıştırma ve işletme şartlarını, ilgili tarafların görüşlerini dikkate almaktadır. Hedefler, sürekli iyileştirme taahhüdünü de içeren İSİG politikası ile tutarlı olmalıdır.

İSİG Yönetim Program(lar)ı

Kuruluş, belirlenen hedeflere ulaşmak için İSİG Yönetim Programı hazırlamalı ve programın işleyişinin sürekliliğini sağlamalıdır. Bu programlar; Kuruluşun ilgili fonksiyon ve seviyelerinde hedef-

Şekil-5: Uygulama ve çalıştırma

lerinin başarılması için atanan sorumluluk ve yetkiyi, amaçlara ulaşırken kullanılacak araçlar ve zaman çizelgesini içermelidir.

Yapı ve Sorumluluk

Kuruluşun İSİG yönetimini kolaylaştırmak için, İSİG risklerini etkileyen faaliyetlerini, tesislerini ve süreçlerini işleten, yöneten ve doğrulayan personelin rolleri, sorumlulukları ve yetkileri tanımlanmalı, dokümanite edilmeli ve duyurulmalıdır. Kuru-

luş, üst kademedeki bir üyeye özel yetki vererek İSİG Yönetim Sistemi'nin doğru uygulandığını ve kuruluşun bütün kademelerinde ve iş alanlarında şartların yerine getirildiğini kontrol etmelidir. Kuruluş yönetiminin atadığı kişi; İSİG Yönetim Sistemi şartlarının bu standarda uygun olarak oluşturulması, uygulanması ve sürdürülmesini sağlamak için tarif edilmiş görev, sorumluluk ve yetkiye sahip olmalıdır. Ayrıca, gözden geçirilmek üzere üst yönetime sunulan ve İSİG Yönetim Sistemi'nin iyileştirilmesi için bir temel oluşturan İSİG Yönetim Sistemi performansı hakkındaki raporları sağlamak için tanımlanmış görev, sorumluluk ve yetkiye sahip olmalıdır.

Eğitim, Bilinç ve Yeterlilik

Personel, işyerinde iş güvenliğini etkileyebilecek görevleri yerine getirirken uygun eğitime, öğretime ve tecrübeye sahip olmalıdır. Ayrıca kuruluş içerisindeki tüm çalışanlar iş kazalarının ve meslek hastalıklarının yol açacağı olumsuzluklar ve etkilerden haberdar olmalı, acil durumlarda yapılması gerekenler hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Bu bilinci sağlamak için çalışanlara eğitim verilmelidir. Eğitimler, çalışanların yetenek, okur-yazarlık düzeyi ve risk konularında farklı seviyeleri dikkate alınarak hazırlanmalıdır.

İştisare ve İletişim

Kuruluş, uygun İSİG bilgilerinin çalışanlara ve ilgili diğer taraflara iletildiğinden ve onlardan bilgi alındığından emin olmasını sağlayan prosedürlere sahip olmalıdır. Bu prosedürlerden ve risk analizi sonucu elde edilen verilerden taşeron işçileri de dahil tüm personel haberdar edilmelidir.

Dokümantasyon

Kuruluş, yazılı veya elektronik ortamda (uygun ortamda), yönetim sisteminin ana unsurları ve bunların birbirleri ile etkileşimlerini ortaya koyan ve ilgili dokümanlara yönlendirme yapan bir sistem oluşturmalı ve bunların sürekliliğini sağlamalıdır.

Doküman ve Veri Kontrolü

Kuruluş, İSİG şartlarını sağlamak amacıyla bütün dokümanları ve verileri kontrol etmek için prosedürler oluşturmalı, uygulamalı ve bunların sürekliliğini sağlamalıdır. Prosedürler, onay, kayıt, revizyon, yürürlükten kaldırma ve imha bilgilerini

de içermelidir. Ayrıca hazırlanan prosedürlerin periyodik olarak gözden geçirildiği, revize edildiği ve gerekli değişikliklerin yapıldığı belirtilmelidir.

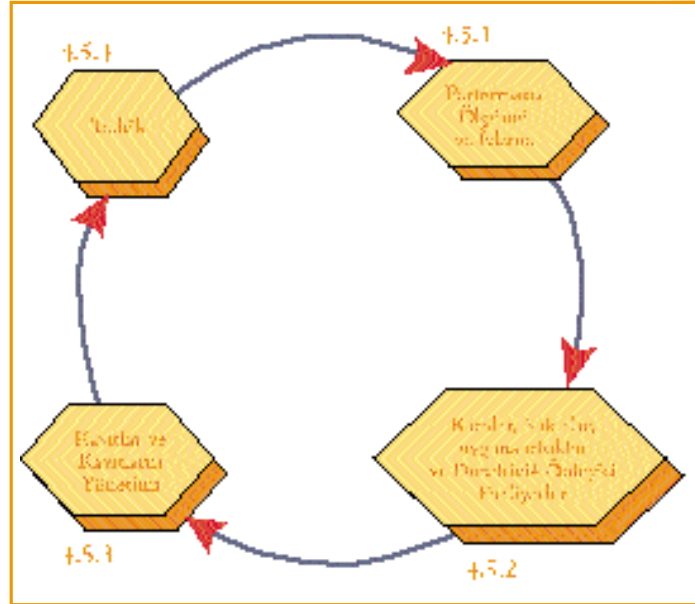
Çalıştırma Kontrolü

Kuruluş, kontrol önlemlerinin uygulanması gerektiği yerlerdeki tanımlanmış riskler ile ilgili faaliyet ve işlemlerini tanımlamış olmalıdır. İSİG risklerini kaynaklarında ortadan kaldırmak veya azaltmak için iş yerinin tasarımı, proses, tesis, makine aksamı, çalıştırma prosedürleri ve iş organizasyonu ve bunların insan yetenekleri ile adaptasyonunu da içerecek şekilde prosedürler oluşturulmalı ve sürdürülmelidir.

Acil Durum Hazırlığı ve Bu Hallerde Yapılması Gerekenler

Kuruluş potansiyel olayları ve acil durumları, bu durumlarda yapılacakları belirleyen ve bunlardan kaynaklanabilecek muhtemel hastalık ve yaralanmaları önlemek ve azaltmak için plan ve prosedürler oluşturmalı, hayata geçirmeli ve sürekli gözden geçirmelidir. Kuruluş, özellikle olayların ve

Şekil-6: Kontrol ve düzeltici faaliyet

acil durumların ortaya çıkmasından sonra acil durum hazırlıklarını, bu durumlarda kullanılacak planları ve prosedürleri gözden geçirmelidir.

Performans Ölçümü ve İzleme

Kuruluş, İSİG performansını muntazaman izlemek ve ölçmek için prosedürler oluşturmalı ve sür-

Tablo-I: BS 8800, OHSAS 18001 ve ILO-OSH dokümanlarının maddelerinin karşılaştırılması (Kaynak: OHSAS 18001, 1999 - IOHA Report to ILO on an International OHSMS, 1998)

BS 8800 (ISO 14001 Yaklaşımı)	OHSAS 18001	ILO - OSH
4.1. İSİG politika 4.2 Planlama	4.2 İSİG Politika 4.3 Planlama	3.1 İSİG Politika 3.7. İlk gözden geçirme 3.8. Sistem planlama, geliştirme ve uygulama
4.2.1 Risk değerlendirmesi	4.3.1 Tehlike tanımlaması, risk değerlendirmesi ve risk kontrolü için planlama	3.10 Tehlike önleme 3.10.1 Önleme ve kontrol tedbirleri 3.10.2 Değişiklik yönetimi 3.10.5 Sözleşme
4.2.2 Yasal ve diğer şartlar	4.3.2 Yasal ve diğer şartlar	3.7.2 İlk gözden geçirme 3.10.1.2 Tehlike önleme
4.2.4 İş sağlığı ve iş güvenliği yönetim düzenlemeleri	4.3.3 Hedefler 4.3.4 İSİG Yönetimi programları	3.8 Sistem planlama, geliştirme ve uygulama 3.9. İşçi Sağlığı ve iş güvenliği hedefleri 3.16 Sürekli iyileştirme
4.3.1 Yapı ve sorumluluk	4.4.1 Yapı ve sorumluluk	3.3. Sorumluluk ve hesap verebilirlik 3.8 Sistem planlama, geliştirme ve uygulama
4.3.2 Eğitim, bilinç ve yeterlilik	4.4.2 Eğitim, bilinç ve yeterlilik	3.2 İşçi katılımı 3.4 Yeterlilik ve eğitim
4.3.3 İletişim	4.4.3 Danışma ve iletişim	3.2 İşçi katılımı 3.6 İletişim
4.3.4 İSİG yönetim sistemi dokümantasyonu	4.4.4 Dokümantasyon	3.5 İş güvenliği ve sağlığı yönetim sistemi dokümantasyonu
4.3.5 Doküman kontrolü	4.4.5 Doküman ve veri kontrolü	3.5 İşçi güvenliği ve iş sağlığı yönetim sistemi dokümantasyonu
4.3.6. İşletme Kontrolü	4.4.6 İşletme Kontrolü	3.10.2 Değişiklik yönetimi 3.10.4 Tedarik 3.10.5 Sözleşme
4.3.7 Acil durum hazırlığı ve bu hallerde yapılması gerekenler	4.4.7 Acil durum hazırlığı ve bu hallerde yapılması gerekenler	3.10.3 Acil durum hazırlığı ve bu hallerde yapılması gerekenler
4.4.1 İzleme ve ölçüm	4.5.1 Performans ölçümü ve izleme	3.11 Performans ölçümü ve izleme
4.4.2 Düzeltici faaliyetler	4.5.2 Kazalar, olaylar, uyumsuzluklar, düzeltici ve önleyici işlemler	3.12 İşle ilgili yaralanmaların, sağlık durumundaki bozulmaların, hastalıkların, olayların ve bunların güvenlik ve sağlık performansına olan etkilerinin araştırılması 3.15 Önleyici ve koruyucu faaliyetler
4.4.3 Kayıtlar	4.5.3 Kayıtlar ve kayıtların yönetimi	3.5 İşçi sağlığı ve iş güvenliği yönetim sistemi dokümantasyonu
4.4.4 Tetkik	4.5.4 Tetkik	3.13 Tetkik
4.5 Yönetimin gözden geçirmesi	4.6 Yönetimin gözden geçirmesi	3.14 Yönetimin gözden geçirmesi

dürmelidir. Bu prosedürler; organizasyonun ihtiyaçlarını karşılar yönde hem niteliksel hem de niceliksel olmalı, organizasyonun İSİG hedeflerine ne ölçüde ulaştığını ortaya koymalıdır.

Kazalar, Olaylar, Uyumsuzluklar, Düzeltici ve Önleyici Faaliyet

Kuruluş, kazaların, olayların ve uygunsuzlukla-

rın incelenmesi ve ele alınması, bunlardan kaynaklanan sonuçları azaltmak üzere harekete geçilmesi, düzeltici ve önleyici faaliyet başlatılması ve sonlandırılması, gerçekleştirilen bu faaliyetlerin etkinliğinin doğrulanması konularındaki sorumluluk ve yetkileri tanımlayan prosedür oluşturmalıdır. Potansiyel ve gerçek uygunsuzluğun nedenlerini or-

Tablo-2: BS 8800, OHSAS 18001 ve ILO-OSH dokümanlarının bazı kriterler baz alınarak değerlendirilmesi
(Kaynak: ILO-OSH: 2001, IOHA Report to ILO on an International OHSMS,1998 ve IOSH Guidance, Systems in focus guidance on occupational safety and health management systems,2003)

		BS 8800	OHSAS 18001	ILO-OSH
1	Yayın tarihi	1996	1999	2001
2	Durumu: Son, taslak, diğer	Son	Son (İlerleyen yıllarda ISO Standardı olması muhtemel)	Son
3	Basılan kuruluş tipi	Ulusal Standardizasyon Kuruluşu (İngiltere)	Belgelendirme Kuruluşları, standardizasyon kuruluşları ve ilgili tarafların katılımıyla oluşturulmuştur	ILO
4	Uluslararası mı?	Hayır	Her ülke tercümesini yaparak ulusal standard haline getirmektedir.	Evet
5	Resmi kuruluşlar tarafından kullanılıyor mu?	Dolaylı olarak evet	Bazı ülkelerde, Evet.	Evet
6	Belgelendirme için kullanılıyor mu?	Hayır	Evet. Bağımsız belgelendirme kuruluşları tarafından.	Hayır
7	Bir Yönetim Sistemi mi?	Evet	Evet	Evet
8	Teknik ekler içeriyor mu?	Evet	Hayır. Ancak OHSAS 18002 Rehberi mevcut	Hayır
9	Kullanım sınırlaması belirtilmiş mi?	Evet	Hayır	Hayır

tadan kaldırmak için alınan herhangi bir düzeltici ve önleyici tedbir, problemlerin büyüklüğüne uygun olmalıdır ve karşılaşılan İSİG riskleri ile orantılı olmalıdır.

Kayıtlar ve Kayıtların Yönetimi

Kuruluş, tetkik ve gözden geçirme sonuçlarında olduğu gibi, İSİG kayıtlarının tanımlanması, sürdürülmesi ve düzenlenmesi için prosedürler oluşturmalı ve bunu sürdürmelidir. İSİG kayıtları içerdiği faaliyet hakkında okunaklı ve anlaşılabilir olmalıdır. Ayrıca bu kayıtlar istenildiği zaman ulaşılabilecek ve hiçbir şekilde dış etkenlere maruz kalmayacak ve zarar görmeyecek şekilde muhafaza edilmelidir.

Tetkik

Kuruluş, İSİG Yönetim Sistemi'nin periyodik tetkiki için içtetkik programı ve prosedürü oluşturmalıdır. Bu tetkiklerin amacı; standardın şartlarının uygun bir şekilde işleyip işlemediğini, kuruluşun İSİG politika ve hedeflerini uygun bir şekilde hayata geçirip geçirmediğini belirlemektir. İç tetkik sonuçları yönetimin gelecekteki politika ve hedeflerine yön vermelidir.

Yönetimin Gözden Geçirilmesi

Kuruluşun üst yönetimi, İSİG Yönetim Sistemi'nin sürekli uygunluğunu, yeterliliğini ve etkinliğini sağlamak için kendi belirlediği aralıklarla İSİG Yönetim Sistemi'ni gözden geçirmelidir. Yönetimin gözden geçirmesi, İSİG Yönetim Sistemi tetkik sonuçlarının, değişen durumların ve sürekli iyileştirme taahhüdü ışığında, İSİG Yönetim Sistemi'nin politikası, hedefleri ve diğer elemanlarında değişikliklere olan muhtemel ihtiyaca değinmelidir (4,5).

OHSAS 18001, BS 8800 ve ILO-OSH dokümanları pek çok yönden benzerdir ancak bazı noktalarda farklılıklar göstermektedir. Bu benzerlikler ve farklılıkların karşılaştırmalı gösterimi Tablo-1 ve 2'de sunulmuştur.

OHSAS 18001 Standardı ve ILO-OSH Rehber Dökümanları'nın bir takım tanımlarda ve istenen şartların kapsamında farklılıkları vardır. Bu farklılıklardaki durum aşağıdaki tabloda ifade edilmiştir.

Tablo-3: ILO -OSH ve OHSAS 18001 Eşleştirmesi (Kaynak: BSI OHSAS 18001, Amendment 2002)

ILO-OSH	OHSAS	ILO-OSH Madde Başlığı
1 ILO Tehlikeyi "Tehlike: insanların sağlığına gelebilecek zararlara ve yaralanma" olarak tanımlarken.	OHSAS Madde 3.4. deki tehlike tanımı "tehlike: insanların yaralanması, hastalanması, malın zarar görmesi veya bunların birlikte hasar görmesi, işyeri ortamının gerçekleşmesine sebep olabilecek kaynak veya durum" olarak ifade edilmiştir. Bu tanımın daha kapsamlı olduğu gözükmektedir.	Kapsam
2 İşçi üzerine odaklanırken	Çalışanlara ve diğer ilgili taraflara daha geniş odaklanmıştır.	Kapsam
3 İŞİG Yönetim Sistemleri Modelleri birbirinin eşdeğeridir.	İŞİG Yönetim Sistemleri Modelleri birbirine eşdeğerdir	Madde 3
4 Madde 3.2.4.'de "İşveren uygun bir sağlık ve güvenlik komisyonunun kurulmasını ve verimli bir şekilde çalışmasını ve milli yasa ve uygulamalara uygun olarak işçi sağlığı ve iş güvenliği temsilcilerinin tanınmasını sağlamalıdır" tavsiyesi vardır. ILO OSH Klavuzu'ndaki bu madde ile milli yasa ve uygulamaların gerektirmemesi durumunda işverenin bu şartlardan kaçınabileceği anlamı çıkmaktadır.	OHSAS ise kuruluşun bu tür düzenlemeleri dokümanete etmesi ve teşvik etmesini ve daha geniş bir danışmanlar grubunun görüşmelerinin alınması gerekir	3.2. İşçi Katılımı
5 ILO-OSH Klavuzu Madde 3.3.1(h) ve de önleme ve sağlık programlarının kurulmasını tavsiye eder.	OHSAS dokümanları önleme ve sağlık programının kurulmasını kuruluşun risk değerlendirmeleri veya OHSAS yönetim sistemi ve hedeflerin gerektirmesi halinde ister	3..3. Sorumluluk hesap verebilirlik
6 ILO-OSH Klavuz madde 3.3.4'de "Eğitim bütün katılımcılara ücretsiz olarak verilmeli ve mümkünse çalışma saatlerinde yapılmalıdır." şeklinde geçmektedir.	OHSAS da bu şart yoktur.	3.4. Yeterlilik ve eğitim
7 ILO-OSH Klavuzu tehlikeleri ve riskleri kontrol etmek için önleyici ve koruyucu tedbirlerin alınmasını tavsiye eder. Bunlar 3.10.1(a) Tehlikenin/riskin ortadan kaldırılmasından 3.101(d) Kişisel koruyucu teçhizatın(PPE) teminine kadar listelenmiştir.	OHSAS dokümanı bu kadar kesin değildir. Tehlike tanımlama, risk değerlendirme ve risk kontrolü hakkında daha detaylı bilgi vermektedir.	3.10 Tehlike Önleme 3.10.1 Önleme ve Kontrol Tedbirleri
8 ILO-OSH Klavuzu kuruluşun sağlık ve güvenlik şartlarının satın alma ve kiralama şartnamelerine dahil edilmesini ister.	OHSAS Dokümanları ise bu şartların tedarikçiyeye bildirilmesini talep eder fakat bunun nasıl yapılacağını belirtmez. [OHSAS 18002, Madde 4.3.1d(1)i]	3.10.4. Tedarik
9 ILO-OSH Klavuzu kuruluşun sağlık ve güvenlik şartlarının yüklenicilere uygulanmasını sağlamak için alınması gereken tedbirleri tarif eder.	Bu husus OHSAS Dokümanlarında açık değildir.	3.10.5 Sözleşme
10 ILO-OSH Klavuzu düzeltici ve önleyici tedbirlerin uygulanmadan önce risk değerlendirme süreciyle gözden geçirilmesini gerektirmez.	OHSAS Madde 4.5.2(d)' de bu öngörülmektedir.	3.12 işle ilgili yaralanmaların, sağlık bozulmalarının hastalıklarının, olayların ve bunların güvenliğini ve sağlık performansına etkilerinin araştırılması
11 ILO-OSH Tetkikçilerin seçiminde danışma yapılmasını tavsiye eder.	Tetkikçilerin tarafsız ve objektif olmasını gerektirir.	3.13. Tetkik

Sonuç ve Öneriler

İşletmelerde verimin ve karlılığın artırılmasına, iş kazaları sonucu oluşacak maliyetlerin azaltılmasına ve çalışanların performansına büyük katkısı olan İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemleri anahtar bir stratejidir. Bu makalede de belirtildiği gibi işletmeler İSİG Yönetim Sistemleri'ni, üçüncü taraf bağımsız belgelendirme kuruluşlarınca OHSAS 18001 Standardı'na göre denetletip, bu Standard'a uygun çalıştıklarını gösterebilirler. OHSAS 18001 Yönetim Standardı öncelikle yönetimin tahhüdünü ve çalışanların tam katılımını şart koşmaktadır. Üst yönetim bu sistemin kurulmasına ve işletilmesine destek vermelidir. Üst yönetimin desteğinden uzak herhangi bir yönetim sisteminin başarılı olamayacağı gibi OHSAS 18001 Yönetim Sistemi'nin de başarılı olması düşünülemez. Üst Yönetimin desteğiyle oluşturulan bu sistemin getirilerini şöyle sıralayabiliriz;

- İşyerinde çalışanların sağlık ve güvenliğine yapısal bir metot getirmesi
- Sağlık ve güvenlik konusunda personelin bilincinin ve niteliğinin artırılması
- İşyerinde tehlike risklerinin azaltılarak çalışanların güvenli ve sağlıklı bir ortamda çalışmasına imkan vermesi
- Kaza riskinde ve mesleki hastalıklarda azalma
- İşletme ve teçhizatın iş kazaları neticesinde zarar görmesinden dolayı oluşabilecek maliyette azalma
- Kazalar veya meslek hastalıkları sonucu oluşan sağlık harcamalarında azalma
- Çalışanların motivasyonunun artması
- Güvenilir firma imajı

İşletmelerin bu tür Yönetim Sistemleri'nin yukarıda zikredilen faydalarını göz ardı etmeleri mümkün gözükmemektedir.

Kaynaklar

1. BS 8800 Guide to Occupational Health and Safety Management Systems, BSI,1996.
2. IOHA Report to ILO on an International OHSMS,

Occupational Health and Safety Management Systems Review and Analysis of International, National, and Regional Systems and Proposals for a New International Document, August 1998.

3. ILO-OSH:2001 İşçi sağlığı ve iş güvenliği Yönetim Sistemleri Klavuzu.
4. OHSAS 18001 İşçi sağlığı ve iş güvenliği Yönetim Sistemleri Şartları,1999.
5. OHSAS 18002 İşçi sağlığı ve iş güvenliği Yönetim Sistemleri Uygulama Klavuzu, 2000.
6. www.osha.eu.int The use of Occupational Safety and Health Management Systems in the Member States of the European Union.
7. Dul, J., P.M. deVlaming, and M.J. Munnik, A Review of ISO and CEN Standards on ergonomics, International Journal of Industrial Ergonomics, 17/1996/,sayfa 291-297.
8. Bryan Bottomley, Occupational Health and Safety Management systems:Information paper. November 1999, NOHSC.
9. Kazutaka KOGI, Review Article Work Improvement and Occupational Safety and Health Management Systems: Common Features and Research Needs, Industrial Health 2002, 40, 121-133.
10. IOSH Guidance, Systems in focus guidance on occupational safety and health management systems, February 2003.
11. HSE, Managing Health and Safety, Five Steps to Success.●